

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-633462-II/09/PS

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, 4. 10. 2011r.

Pan
Krzysztof Kwiatkowski
Minister Sprawiedliwości

szanowny Panie Ministrze

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynął wniosek p. Czesława K. dotyczący, między innymi, długotrwałego stosowania wobec niego tymczasowego aresztowania w sprawie prowadzonej w Sądzie Okręgowym w G. (kolejne sygnatury akt:).

Jak wynika z poczynionych przez Rzecznika ustaleń, w sprawie powyższej tymczasowe aresztowanie było stosowane wobec p. C. K. w okresie od 11 stycznia 1999 r. do 20 kwietnia 2011 r., przy czym po części okres tymczasowego aresztowania pokrywał się z wykonywaniem wobec niego kar pozbawienia wolności, orzeczonych w innych sprawach.

Skarga p. C. K. na nadmiernie długie stosowanie wobec niego tymczasowego aresztowania była przedmiotem rozpoznania przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (wniosek nr 44131/05). W wyroku z dnia 1 lipca 2008 r., który stał się ostateczny w dniu 1 października 2008 r., Trybunał orzekł naruszenie wobec skarżącego art. 5 ust. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Rozpatrując skargę p. C. K., Trybunał wziął pod uwagę okoliczność, iż w części, okres tymczasowego aresztowania pokrywał się z wykonywaniem kary pozbawienia wolności, w części zaś był stosowany po wydaniu wyroku skazującego przez sąd pierwszej instancji do czasu uchylecia tego wyroku przez sąd odwoławczy. Okresy te, jako niepodpadające pod zakres art. 5 ust. 3 Konwencji, nie zostały wzięte pod uwagę przy *ocenie naruszenia tego przepisu* (punkty 23-26 wyroku).

Pomimo treści powołanego wyżej orzeczenia Trybunału, wobec p. C. K. w dalszym ciągu było stosowane tymczasowe aresztowanie.

Jak wynika z wyjaśnień uzyskanych przez Rzecznika w przedmiotowej sprawie, Sąd Okręgowy w G. w postanowieniu z dnia 24 lipca 2008 r. nie uwzględnił wniosku obrońcy p. C. K. o uchylenie aresztu. W uzasadnieniu tego postanowienia wskazano, że w świetle art. 5 ust. 3 Konwencji, przy ocenie zasadności tymczasowego aresztowania nie bierze się pod uwagę przedziału czasowego pomiędzy wydaniem wyroku przez sąd I instancji, a uchyleniem orzeczenia przez sąd odwoławczy. Dodatkowo wskazano, że efektywny czas trwania aresztu był znacznie krótszy z racji odbywania przez skarżącego w okresie stosowania aresztu innych kar. Sąd Apelacyjny w G., postanowieniem z dnia 20 sierpnia 2008 r., nie uwzględnił zażalenia na postanowienie w przedmiocie przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania, podzielając stanowisko Sądu Okręgowego oraz stwierdzając dodatkowo, że sądy krajowe nie są związane orzeczeniami ETPC. Takie stanowisko sądy obu instancji zajmowały w dalszym ciągu trwania procesu, aż do dnia 20 kwietnia 2011 r., kiedy to, jak wskazano wyżej, uchylono stosowanie wobec p. C. K. najsurowszego środka zapobiegawczego.

W przedmiotowej sprawie, w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, wydaje się nie ulegać wątpliwości, że w związku z dalszym utrzymywaniem przez właściwe sądy tymczasowego aresztowania p. C. K. po orzeczeniu przez Europejski Trybunał Praw Człowieka, uznającym to aresztowanie za naruszające art. 5 ust. 3 Konwencji, doszło do uchybienia obowiązkowi wynikającemu z art. 46 ust. 1 Konwencji dla Państw będących jej stronami do przestrzegania ostatecznego wyroku Trybunału.

Kluczowym problemem prawnym, który ujawnił się w przedstawionej sprawie jest relacja pomiędzy art. 8 Kpk, statuującym zasadę samodzielności jurysdykcyjnej sądu karnego a wzmiankowanym powyżej art. 46 ust. 1 EKPC.

W piśmiennictwie podnosi się, że „*W związku z kolizją zachodzącą pomiędzy art. 8 § 2 [K.p.k], a dyspozycją art. 46 KE zastosowanie ma przepis umowy międzynarodowej ratyfikowanej za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, zgodnie z konstytucyjną zasadą pierwszeństwa takiej umowy przed ustawą. Będziemy mieli zatem do czynienia z wyjątkiem od zasady samodzielności jurysdykcyjnej sądu karnego.*” (A. Bojańczyk, Podważenie prawomocnego wyroku sądu karnego przez Europejski Trybunał

Praw Człowieka w Strasburgu (ETPCz). Próba zarysu zagadnienia - cz. II., w: Palestra 2001/7-8/124).

Na uwagę zasługuje także pogląd P. Grzegorzcyka, zgodnie z którym „*Moc wiążąca (moc obowiązująca) wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wyraża się w tym, że po pierwsze, w granicach, w jakich orzeczenie Trybunału ma moc wiążącą, państwo nie może kontestować tego, że do naruszenia Konwencji doszło; po drugie, państwo jest prawnie obowiązane przedsięwziąć określone kroki w celu zadośćuczynienia wyrokowi. W przypadku wyroków stwierdzających naruszenie Konwencji, ze stwierdzenia tego naruszenia przez Trybunał nie wynika bezpośrednio treść konkretnego obowiązku państwa, jednak obowiązek pozytywnego działania, (np. usunięcia skutków naruszenia Konwencji) można wyprowadzić pośrednio z art. 41 Konwencji. Z jego treści można wysnuć wniosek, że jeżeli prawo krajowe umożliwia usunięcie skutków naruszenia, a więc działanie pozytywne, to powinno ono nastąpić. W sytuacji, w której naruszenie polega na stworzeniu sytuacji prawnej sprzecznej z treścią Konwencji, bierne zachowanie państwa (organów państwa) mogłoby zostać odebrane jako dalsze, wobec autorytatywnej wypowiedzi Trybunału, uchylanie się przez państwo od wykonywania zobowiązań konwencyjnych” (w: Skutki wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w krajowym porządku prawnym, Przegląd Sądowy z 2006 r. nr 6, s. 3 n.)*

W odniesieniu do sprawy, która dała podstawę do niniejszego wystąpienia stwierdzenie przez Europejski Trybunał Praw Człowieka naruszenia wobec p. C. K. art. 5 ust. 3 Konwencji obligowało zatem zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich sądy orzekające w przedmiocie tymczasowego aresztowania do odstąpienia od dalszego stosowania tego środka.

Na tle przedstawionej powyżej sprawy wyłania się problem potrzeby zapewnienia skutecznych środków mających na celu wykonywanie ostatecznych wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach karnych. O ile bowiem nie budzi wątpliwości, że wyroki takie mogą stanowić podstawę do wznowienia postępowania karnego (art 540 § 3 K.p.k.), o tyle brak unormowania jednoznacznie wskazującego na związanie sądu tego rodzaju orzeczeniem, może powodować zaistnienie sytuacji, jaka miała miejsce w omówionej powyżej sprawie.

Przedstawiając Panu Ministrowi powyższe rozważania zwracam się z uprzejmą prośbą o przeanalizowanie opisanego problemu oraz poinformowanie Rzecznika o zajęтым stanowisku i ewentualnie podjętych działaniach.

Z poważaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich